www.thearyasamaj.org

Teach Yourself Samskrit

संस्कृतस्वाध्यायः

प्रथमा दीक्षा

वर्णमाला

सम्पादकः
वेम्पटि कुटुम्बशास्त्री

राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानम्
नव देहली

www.thearyasamaj.org

Teach Yourself Samskrit

संस्कृत-स्वाध्यायः

प्रथमा दीक्षा

वर्णमाला

सम्पादकः
वेम्पटि कुटुम्बशास्त्री

राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्
मानितविश्वविद्यालयः
नवदेहली

www.thearyasamaj.org

प्रकाशकः - कुलसचिवः
राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्
(मानितविश्वविद्यालयः)
56-57, इन्स्टीट्यूशनल् एरिया
जनकपुरी, नवदेहली - 110 058
दूरभाषः 28524993, 28521994, 28524995, 28520977
टेलीफैक्सः 28524532, 28524387, 28520976
E-mail: rsks@nda.vsnl.net.in
rskssale@yahoo.com
website: www.sanskrit.nic.in

प्रथमसंस्करणम्	- जनवरी,	२००२	- १,०००	प्रतयः
प्रथमपुनर्मुद्रणम्	- अगस्त्,	२००२	- ४,०००	प्रतयः
द्वितीयपुनर्मुद्रणम्	- अगस्त्,	१००३	- १,०००	प्रतयः
तृतीयपुनर्मुद्रणम्	- नवम्बर,	२००३	- ३०,०००	प्रतयः
चतुर्थपुनर्मुद्रणम्	- दिसम्बर,	२००३	- २०,०००	प्रतयः
पञ्चमपुनर्मुद्रणम्	- मार्च,	२००४	- ५०,०००	प्रतयः
षष्ठपुनर्मुद्रणम्	- दिसम्बर्,	२००७	- २०,०००	प्रतयः
सप्तमपुनर्मुद्रणम्	- जुलै,	२००९	- ५,०००	प्रतयः
अष्टमपुनर्मुद्रणम्	- सितम्बर,	२०१०	- ५,०००	प्रतयः
नवमपुनर्मुद्रणम्	- दिसम्बर,	२०११	- ७,०००	प्रतयः
दशमपुनर्मुद्रणम्	- सितम्बर,	२०१२	- १०,०००	प्रतयः

© राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नवदेहली

ISBN -81-86111-02-6

मूल्यम् - 200/-रूप्यकाणि (गुच्छस्य)

मुद्रकः
ग्राफिक् वर्ल्ड
1659-62 दखणीरायमार्गः,
दरियागञ्ज, देहली - 110 002
E-mail: graphicworld@rediffmail.com

www.thearyasamaj.org

संस्कृतस्वाध्यायः

प्रथमा दीक्षा

मार्गदर्शकसमितिः

प्रो० श्रीधर वसिष्ठः
श्री चमू. कृष्णशास्त्री
श्रीमती शशिप्रभा गोयल
डा० विश्वासः

प्रो० के. वि. रामकृष्णमाचार्यः
डा० चाँद किरण सलूजा
श्री जनार्दन हेगडे
डा० रा. देवनाथन्

सहसम्पादकाः

ललित कुमार त्रिपाठी
वाई.एस. रमेशः
सुकान्त कुमार सेनापतिः
वनमाली बिश्वालः

सहयोगिनः

चित्रकारः - कल्लोल मजूमदार
चित्रसज्जाकारौ - ब्रह्म बसेटिया
विजय बसेटिया

सहचित्रकारः - भास्कर सिन्हा
अक्षरसंयोजकः - जवाहर लाल गुप्त

www.thearyasamaj.org

विषयानुक्रमणी

संस्कृतवर्णाः	1
संस्कृतवर्णानां विभागः	2
वर्णलेखनाभ्यासः	3-5
वर्णानां शब्देषु निदर्शनम् (सचित्रम्)	6-7
स्वरेण सह व्यञ्जनानि	8-9
सस्वरव्यञ्जनलेखनम्	9-10
सदृशवर्णानां लेखनाभ्यासः	11
संयुक्तवर्णाः (क्ष, त्र, ज्ञ)	12
स्वराः मात्राः च	13
मात्राणां लेखनाभ्यासः	14-15
मात्राभ्यासः	16-19
संयुक्तवर्णाः	19-27
अभ्यासः	27
अभ्यासः	28-30
पदसूची	31-32
संख्याभ्यासः	33-34
शब्दलेखनाभ्यासः	35-38
वाक्यलेखनाभ्यासः	39-43

www.thearyasamaj.org

संस्कृतवर्णाः

स्वरवर्णाः

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ
a	ā	i	ī	u	ū	ṛ	ṝ
ऌ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः	
ḷ	e	ai	o	au	aṃ	aḥ	
					अनुस्वारः	विसर्गः	

व्यञ्जनवर्णाः

क	ख	ग	घ	ङ
ka	kha	ga	gha	ṅa
च	छ	ज	झ	ञ
ca	cha	ja	jha	ña
ट	ठ	ड	ढ	ण
ṭa	ṭha	ḍa	ḍha	ṇa
त	थ	द	ध	न
ta	tha	da	dha	na
प	फ	ब	भ	म
pa	pha	ba	bha	ma
य	र	ल	व	
ya	ra	la	va	
श	ष	स	ह	
śa	ṣa	sa	ha	

वर्णमाला - लेखनविधिः

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ

ऌ ॡ ए आओ औ अं अः

क ख ग घ ङ

च छ ज झ ञ

ट ठ ड ढ ण

त थ द ध न

प फ ब भ म

य र ल व श

ष स ह क्ष त्र

ज्ञ श्र

www.thearyasamaj.org

www.thearyasamaj.org

संस्कृतवर्णानां विभागः

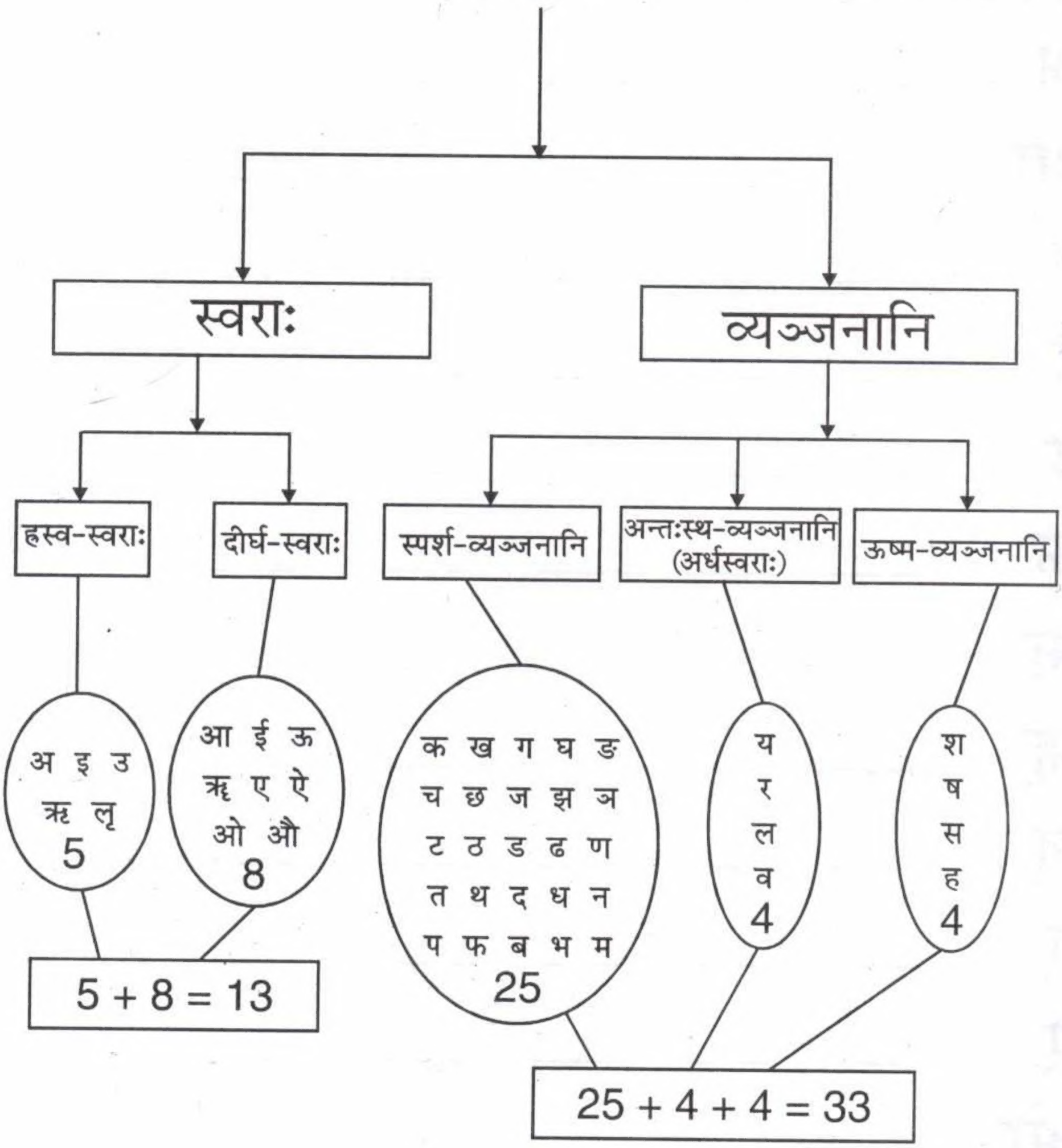

ह्रस्व-स्वराः	= 05
दीर्घ-स्वराः	= 08
स्पर्श-व्यञ्जनानि	= 25
अन्तःस्थ-व्यञ्जनानि	= 04
ऊष्म-व्यञ्जनानि	= 04
वर्णाः	46

अनुस्वारः	ं
विसर्गः	ः

www.thearyasamaj.org

वर्णलेखनाभ्यासः

पञ्चवारं लिखन्तु–

पाँच बार लिखिए। Please write five times.

अ	___	___	___	___	___
आ	___	___	___	___	___
इ	___	___	___	___	___
ई	___	___	___	___	___
उ	___	___	___	___	___
ऊ	___	___	___	___	___
ऋ	___	___	___	___	___
ॠ	___	___	___	___	___
ऌ	___	___	___	___	___
ए	___	___	___	___	___
ऐ	___	___	___	___	___
ओ	___	___	___	___	___
औ	___	___	___	___	___
अं	___	___	___	___	___
अः	___	___	___	___	___

www.thearyasamaj.org

क	___	___	___	___	___
ख	___	___	___	___	___
ग	___	___	___	___	___
घ	___	___	___	___	___
ङ	___	___	___	___	___
च	___	___	___	___	___
छ	___	___	___	___	___
ज	___	___	___	___	___
झ	___	___	___	___	___
ञ	___	___	___	___	___
ट	___	___	___	___	___
ठ	___	___	___	___	___
ड	___	___	___	___	___
ढ	___	___	___	___	___
ण	___	___	___	___	___
त	___	___	___	___	___
थ	___	___	___	___	___

www.thearyasamaj.org

द	____	____	____	____	____
ध	____	____	____	____	____
न	____	____	____	____	____
प	____	____	____	____	____
फ	____	____	____	____	____
ब	____	____	____	____	____
भ	____	____	____	____	____
म	____	____	____	____	____
य	____	____	____	____	____
र	____	____	____	____	____
ल	____	____	____	____	____
व	____	____	____	____	____
श	____	____	____	____	____
ष	____	____	____	____	____
स	____	____	____	____	____
ह	____	____	____	____	____

www.thearyasamaj.org

वर्णानां शब्देषु निदर्शनम्(सचित्रम्)

अ-अश्वः	आ-आम्रम्	इ-इक्षुः	ई-ईश्वरः	उ-उष्ट्रः
		पितॄणम्	क्लृप्तम्	
ऊ-ऊर्णा	ऋ-ऋषि	ॠ	लृ-	ए-एडका
				रामः
ऐ-ऐरावतः	ओ-ओष्ठः	औ-औषधम्	अं-अंशुकम्	अः-
				अङ्कुरः
क-कमलम्	ख-खगः	ग-गजः	घ-घटः	ङ०-
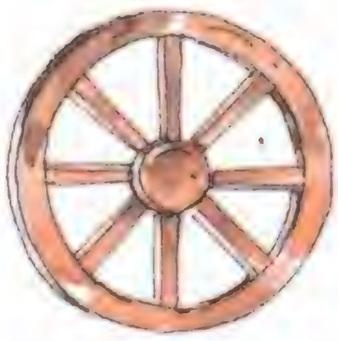				
च-चक्रम्	छ-छत्रम्	ज-जटा	झ-झषः	ञ-चञ्चुः

www.thearyasamaj.org

	पीठम्			कोणः
ट-टङ्कः	ठ	ड-डमरुः	ढ-ढक्का	ण-

	प्रथमः			
त-तक्षकः	थ	द-दर्वी	ध-धनुः	न-नक्षत्रम्

प-पत्रम्	फ-फणा	ब-बकः	भ-भल्लूकः	म-मर्कटः

य-यज्ञः	र-रथः	ल-लता	व-वनम्	श-शकटः

६०		
ष-षष्टिः	स-सर्पः	ह-हरिणः

www.thearyasamaj.org

स्वरेण सह व्यञ्जनानि

व्यञ्जनस्य उच्चारणं स्वरसहितं भवति। अधोलिखितं विवरणं पश्यन्तु। तदनुसारं रिक्तस्थानानि पूरयन्तु।

व्यञ्जन का उच्चारण स्वर के साथ होता है। निम्नलिखित विवरण को देखिए। तदनुसार रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए।

The consonant is pronounced with a vowel. Please look at the following and fill in the blanks accordingly.

क = क् + अ k + a	ख = ख् + अ kh + a	ग = ग् + अ g + a
घ = घ् + ... gh + ...	ङ = ...+ अ ... + a	... = च् + अ c + a
छ = ...+ अ ... + a	ज = ...+ अ ...+ a	झ = झ् + ... jh + ...
ञ = ञ् + ... ñ + ...	ट = ...+ अ ...+ a	... = ठ् + अ ṭh + a
... = ड् + अ ḍ + a	ढ = ढ् + ... ḍh + ...	ण = ...+ अ ...+ a
त = ...+ अ ...+ a	थ = थ् + ... th + ...	... = द् + अ d + a
ध = ...+ अ ...+ a	न = न् + ... n + ...	प = ... + अ ... + a
फ = ...+ अ ...+ a	ब = ब् + ... b + ...	भ = भ् + अ bh + a

www.thearyasamaj.org

म =	...+ अ ...+ a	... =	य् + ... y + ...	र =	...+ अ ...+ a
ल =	...+ अ ...+ a	... =	व् + अ v + a	श =	श् + ... ś + ...
ष =	ष् + ... ṣ + ...	स =	...+ अ ...+ a	ह =	...+ अ ...+ a

सस्वरव्यञ्जनलेखनम्

उदाहरणानुरूपं स्वरव्यञ्जनयोः विभागं प्रदर्श्य वर्णान् पुनः लिखन्तु।
उदाहरण के अनुसार व्यञ्जन तथा स्वर को अलग दिखाकर वर्णों को पुनः लिखिए।
Separate the vowel from the consonant and then rewrite the letters.

	विभागः	**वर्ण-लेखनम्**						
क	(क् + अ)	क	क	क	क	क	क	क
ख	_____	___	___	___	___	___	___	___
ग	_____	___	___	___	___	___	___	___
घ	_____	___	___	___	___	___	___	___
ङ	_____	___	___	___	___	___	___	___
च	_____	___	___	___	___	___	___	___
छ	_____	___	___	___	___	___	___	___
ज	_____	___	___	___	___	___	___	___
झ	_____	___	___	___	___	___	___	___
ञ	_____	___	___	___	___	___	___	___

www.thearyasamaj.org

ट _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ठ _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ड _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ढ _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ण _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

त _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

थ _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

द _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ध _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

न _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

प _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

फ _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ब _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

भ _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

म _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

य _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

र _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ल _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

व _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

श _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ष _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

स _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ह _____ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

www.thearyasamaj.org

सदृशवर्णानां लेखनाभ्यासः

अनयोः वर्णयोः सादृश्यम् अस्ति। लेखनसमये सावधानाः भवन्तु।

इन वर्णों में समानता है। सावधानी से लिखिए।

These letters (varnas) look alike. Please rewrite them carefully.

घ – ध	च – ज	त – न
ट – ढ	ब – व	म – भ
प – य	ङ – ड	य – थ

पञ्चवारं लिखन्तु। पाँच बार लिखिए। Please write five times.

(१)	घ – ध					
(२)	च – ज					
(३)	त – न					
(४)	ट – ढ					
(५)	ब – व					
(६)	म – भ					
(७)	प – य					
(८)	य – थ					
(९)	ङ – ड					

www.thearyasamaj.org

संयुक्तवर्णाः

एतान् संयुक्तवर्णान् ध्यानेन पश्यन्तु। संयुक्ताः अपि ते स्वतन्त्राः वर्णाः इव प्रतीयन्ते। एतेषां लेखनाभ्यासं कुर्वन्तु।

इन संयुक्त वर्णों को ध्यान से देखिए। संयुक्त होते हुए भी वे स्वतन्त्र वर्ण हैं। इनके लिखने का अभ्यास कीजिए।

Please look at these compound letters carefully, though compound, these are independent letters. Practice the way they are written.

यथा–

1. क् + ष = क्ष [क्ष] [ ] [ ] [ ] [ ]

2. त् + र = त्र [त्र] [ ] [ ] [ ] [ ]

3. ज् + ञ = ज्ञ [ज्ञ] [ ] [ ] [ ] [ ]

यथा–

क्ष [क्षत्रियः] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

त्र [त्रिशूलम्] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

ज्ञ [ज्ञानी] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

www.thearyasamaj.org

स्वराः मात्राः च

स्वराः मात्राः	प्रयोगः	पदम्
अ =	क् + अ = क (**ka**)	कमलम् = क् + अ + म् + अ + ल् + अ + म्
आ = ा	क् + आ = का (**kā**)	काकः = क् + आ + क् + अः
इ = ि	क् + इ = कि (**ki**)	किङ्किणी = क् + इ + ङ् + क् + इ + ण् + ई
ई = ी	क् + ई = की (**kī**)	कीदृशः = क् + ई + द् + ऋ + श + अः
उ = ु	क् + उ = कु (**ku**)	कुमारः = क् + उ + म् + आ + र् + अः
ऊ = ू	क् + ऊ = कू (**kū**)	कूर्मः = क् + ऊ + र् + म् + अः
ऋ = ृ	क् + ऋ = कृ (**kṛ**)	कृषकः = क् + ऋ + ष् + अ + क् + अः
ॠ = ॄ	क् + ॠ = कॄ (**kṛ**)	पितॄणाम् = प् + इ + त् + ॠ + ण् + आ + म्
ए = े	क् + ए = के (**ke**)	केशः = क् + ए + श् + अः
ऐ = ै	क् + ऐ = कै (**kai**)	कैवर्तः = क् + ऐ + व् + अ + र् + त् + अः
ओ = ो	क् + ओ = को (**ko**)	कोणार्कः = क् + ओ + ण् + आ + र् + क् + अः
औ = ौ	क् + औ = कौ (**kau**)	कौशिकः = क् + औ + श् + इ + क् + अः
अं – ं	क् + अं = कं (**kaṅ**)	कंसः = क् + अं + स् + अः
अः – ः	क् + अः = कः (**kah**)	कः = क् + अः

www.thearyasamaj.org

मात्राणां लेखनाभ्यासः

अभ्यासं कुर्वन्तु। अभ्यास कीजिए। Practice it yourself.

	ा	ि	ी	ु	ू	ृ	ॄ	े	ै	ो	ौ	ं	ः
क	का	कि	की	कु	कू	कृ	कॄ	के	कै	को	कौ	कं	कः
ख	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ग	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
घ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ङ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
च	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
छ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ज	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
झ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ञ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ट	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ठ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ड	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ढ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ण	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
त	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
थ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
द	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ध	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

www.thearyasamaj.org

न — — — — — — — — — — — — —

प — — — — — — — — — — — — —

फ — — — — — — — — — — — — —

ब — — — — — — — — — — — — —

भ — — — — — — — — — — — — —

म — — — — — — — — — — — — —

य — — — — — — — — — — — — —

र — — — — — — — — — — — — —

ल — — — — — — — — — — — — —

व — — — — — — — — — — — — —

श — — — — — — — — — — — — —

ष — — — — — — — — — — — — —

स — — — — — — — — — — — — —

ह — — — — — — — — — — — — —

www.thearyasamaj.org

मात्राभ्यासः

ध्यानेन पठन्तु। ध्यान से पढ़िए। Please read carefully.

	आ-ा	इ-ि	ई-ी	उ-ु	ऊ-ू	ऋ-ृ	ॠ-ॄ	ए-े	ऐ-ै	ओ-ो	औ-ौ
क	का	कि	की	कु	कू	कृ	कॄ	के	कै	को	कौ
	(क्+आ)	(क्+इ)	(क्+ई)	(क्+उ)	(क्+ऊ)	(क्+ऋ)	(क्+ॠ)	(क्+ए)	(क्+ऐ)	(क्+ओ)	(क्+औ)
ख	खा	खि	खी	खु	खू	खृ	खॄ	खे	खै	खो	खौ
	(ख्+आ)	(ख्+इ)	(ख्+ई)	(ख्+उ)	(ख्+ऊ)	(ख्+ऋ)	(ख+ॠ)	(ख्+ए)	(ख्+ऐ)	(ख्+ओ)	(ख्+औ)

पूरयन्तु। पूरा कीजिए। Please fill up.

	गा	गि	गी	गु	गू	गृ	गॄ	गे	गै	गो	गौ
घ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ङ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
च	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
छ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ज	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
झ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ञ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ट	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ठ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ड	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ढ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ण	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
त	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
थ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
द	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ध	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
न	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
प	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
फ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ब	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
भ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

www.thearyasamaj.org

म	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
य	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
र	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ल	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
व	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
श	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ष	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
स	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ह	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

अभ्यासः

उदाहरणानुगुणं वर्णान् पृथक्कृत्य लिखन्तु।

उदाहरण के अनुसार वर्णों को अलग कीजिए।

Please disjoin the letters as shown in the example.

यथा –

1. गायकः = ग् + आ + य् + अ + क् + अः
2. नायकः =
3. बालकः =
4. घटः =
5. पटः =
6. नखः =
7. वानरः =
8. नगरम् =
9. कागदम् =
10. गिरिः =
11. होमः =
12. सहोदरः =
13. कृषकः =
14. वृषभः =
15. वेगः =
16. पेटिका =

www.thearyasamaj.org

17. भोजनम् =
18. भाषा =
19. मीनः =
20. मुखम् =
21. कूपः =
22. कालः =
23. गुणः =
24. दोषः =
25. कौशलम् =

अभ्यासः

पदसूचीतः पदानि चित्वा उदाहरणानुरूपं पूरयन्तु।
पद-सूची से पद चुनकर उदाहरणानुसार पूरा कीजिए।
Please fill up the following by selecting Padas (words) from the Pada-sūcī (Index).

यथा –

ा	गायकः	अजा	चटका	एडका	चालकः
ि					
ी					
ु					
ू					
ृ					
ॄ					
ॢ					
ॣ					
े					
ै					
ो					
ौ					

www.thearyasamaj.org

पदसूची

गिरिः	बटुः	कीटः	शौकम्	स्यूतः	पोतम्
नदी	अहिः	मयूरः	भुजगः	गौः	शशी
तृणम्	जलधिः	उडुपः	गौतमः	कीरः	मण्डूकाः
भल्लूकः	वृत्रः	हस्ती	शिवः	जैलः	पुष्पम्
प्रदोषः	तैलम्	चैत्यः	पौण्ड्रक	पथिकः	प्रदोषः
छेदः	वपुः	कैरवः	दर्वी	पशुः	घोटकः
सिंह	पयोदः	नृपः	महेशः	कपोतः	शैलः
पौलस्त्यः	सैन्धवम्	सौधम्	चैलम्	कृषकः	गणेशः
कपोतः	केशः	वृषभः	कैवर्तः	मोदकम्	कूपः
शेषः	शुकः	उलूकः	नौः	मृगः	मेषः

संयुक्तवर्णाः

ध्यानेन पठन्तु। ध्यान से पढ़िए। Please read carefully.

व्यञ्जनम् + व्यञ्जनम् = संयुक्तवर्णः

यथा = क् + क् = क्क् + उ = क्कु – कुक्कुटः

स् + क् = स्क् + अ = स्क – स्कन्धः

चतुर्वारं लिखन्तु। चार बार लिखिए।

Please write four times.

1. – + क

क् + क = क्क	–	कुक्कुटः	कुक्कुटः	कुक्कुटः	कुक्कुटः	कुक्कुटः
ङ् + क = ङ्क	–	अङ्कुरः	———	———	———	———
च् + क = च्क	–	साच्कः	———	———	———	———
ट् + क = ट्क	–	षट्कः	———	———	———	———
त् + क = त्क	–	फूत्कारः	———	———	———	———
र् + क = र्क	–	अर्कः	———	———	———	———
ल् + क = ल्क	–	शुल्कः	———	———	———	———
ष् + क = ष्क	–	चतुष्कोणः	———	———	———	———
स् + क = स्क	–	स्कन्धः	———	———	———	———

www.thearyasamaj.org

2. — + ख

क् + ख = क्ख — चक्ख्नतुः ——— ——— ——— ———

ङ् + ख = ङ्ख — शृङ्खला ——— ——— ——— ———

त् + ख = त्ख — उत्खननम् ——— ——— ——— ———

स् + ख = स्ख — स्खलनम् ——— ——— ——— ———

3. — + ग

ग् + ग = ग्ग — गुग्गुलः ——— ——— ——— ———

ङ् + ग = ङ्ग — अङ्गुली ——— ——— ——— ———

ड् + ग = ड्ग — खड्गः ——— ——— ——— ———

द् + ग = द्ग — मुद्गरः ——— ——— ——— ———

र् + ग = र्ग — मार्गः ——— ——— ——— ———

ल् + ग = ल्ग — फाल्गुनः ——— ——— ——— ———

4. — + घ

ङ् + घ = ङ्घ — सङ्घः ——— ——— ——— ———

द् + घ = द्घ — उद्घाटनम् ——— ——— ——— ———

र् + घ = र्घ — महार्घः ——— ——— ——— ———

5. — + च

च् + च = च्च — उच्चैः ——— ——— ——— ———

ञ् + च = ञ्च — आकुञ्चनम् ——— ——— ——— ———

र् + च = र्च — अर्चकः ——— ——— ——— ———

श् + च = श्च — पश्चात् ——— ——— ——— ———

6. — + छ

च् + छ = च्छ — इच्छा ——— ——— ——— ———

ञ् + छ = ञ्छ — वाञ्छा ——— ——— ——— ———

र् + छ = र्छ — मूर्छा ——— ——— ——— ———

7. — + ज

ज् + ज = ज्ज — सज्जः ——— ——— ——— ———

ञ् + ज = ञ्ज — अञ्जनम् ——— ——— ——— ———

ड् + ज = ड्ज — षड्ज ——— ——— ——— ———

ब् + ज = ब्ज — कुब्जा ——— ——— ——— ———

र् + ज = र्ज — गर्जनम् ——— ——— ——— ———

www.thearyasamaj.org

8. — + झ

ज् + झ = ज्झ — उज्झति ——— ——— ——— ———

ञ् + झ = ञ्झ — झञ्झावातः ——— ——— ——— ———

र् + झ = र्झ — निर्झरः ——— ——— ——— ———

9. — + ञ

च् + ञ = च्ञ — याच्ञा ——— ——— ——— ———

ज् + ञ = ज्ञ — ज्ञानम् ——— ——— ——— ———

10. — + ट

ट् + ट = ट्ट — अट्टालिका ——— ——— ——— ———

ण् + ट = ण्ट — घण्टा ——— ——— ——— ———

प् + ट = प्ट — आप्टे ——— ——— ——— ———

ष् + ट = ष्ट — यष्टिः ——— ——— ——— ———

11. — + ठ

ठ् + ठ = ठ्ठ — विठ्ठलः ——— ——— ——— ———

ण् + ठ = ण्ठ — उत्कण्ठा ——— ——— ——— ———

ष् + ठ = ष्ठ — षष्ठः ——— ——— ——— ———

12. — + ड

ड् + ड = ड्ड — उड्डयनम् ——— ——— ——— ———

ण् + ड = ण्ड — गण्डः ——— ——— ——— ———

13. — + ढ

ड् + ढ = ड्ढ — शिण्ढि ——— ——— ——— ———

ण् + ढ = ण्ढ — षण्ढः ——— ——— ——— ———

14. — + ण

ण् + ण = ण्ण — विषण्णः ——— ——— ——— ———

र् + ण = र्ण — ऊर्णम् ——— ——— ——— ———

ष् + ण = ष्णः — उष्णम् ——— ——— ——— ———

15. — + त

क् + त = क्त — सूक्तिः ——— ——— ——— ———

त् + त = त्त — उत्तापः ——— ——— ——— ———

न् + त = न्त — वृन्तम् ——— ——— ——— ———

www.thearyasamaj.org

प् + त = प्त — सप्ताहः ____ ____ ____ ____

र् + त = र्त — गर्तः ____ ____ ____ ____

स् + त = स्त — पुस्तकम् ____ ____ ____ ____

16. — + थ

त् + थ = त्थ — उत्थानम् ____ ____ ____ ____

न् + थ = न्थ — मन्थनम् ____ ____ ____ ____

र् + थ = र्थ — अर्थः ____ ____ ____ ____

स् + थ = स्थ — संस्थानम् ____ ____ ____ ____

17. — + द

द् + द = द्द — उद्दाम ____ ____ ____ ____

न् + द = न्द — चन्दनम् ____ ____ ____ ____

ब् + द = ब्द — अब्दः ____ ____ ____ ____

र् + द = र्द — कूर्दते ____ ____ ____ ____

18. — + ध

ग् + ध = ग्ध — दुग्धम् ____ ____ ____ ____

द् + ध = द्ध — शुद्धः ____ ____ ____ ____

न् + ध = न्ध — सुगन्धः ____ ____ ____ ____

ब् + ध = ब्ध — क्षुब्धः ____ ____ ____ ____

र् + ध = र्ध — अर्धम् ____ ____ ____ ____

19. — + न

क् + न = क्न — शक्नोति ____ ____ ____ ____

ख् + न = ख्न — चख्नतुः ____ ____ ____ ____

त् + न = त्न — रत्नम् ____ ____ ____ ____

ध् + न = ध्न — बध्नाति ____ ____ ____ ____

न् + न = न्न — अन्नम् ____ ____ ____ ____

प् + न = प्न — आप्नोति ____ ____ ____ ____

म् + न = म्न — आम्नायः ____ ____ ____ ____

र् + न = र्ण — स्वर्णम् ____ ____ ____ ____

स् + न = स्न — स्नानम् ____ ____ ____ ____

ह् + न = ह्न — चिह्नम् ____ ____ ____ ____

www.thearyasamaj.org

20. — + प

ट् + प = ट्प — षट्पदः ——— ——— ——— ———

त् + प = त्प — उत्पलः ——— ——— ——— ———

प् + प = प्प — पिप्पली ——— ——— ——— ———

म् + प = म्प — पम्पा ——— ——— ——— ———

र् + प = र्प — सर्पः ——— ——— ——— ———

ल् + प = ल्प — अल्पाहारः ——— ——— ——— ———

स् + प = स्प — स्पन्दनम् ——— ——— ——— ———

ष् + प = ष्प — पुष्पम् ——— ——— ——— ———

21. — + फ

त् + फ = त्फ — उत्फणः ——— ——— ——— ———

म् + फ = म्फ — गुम्फः ——— ——— ——— ———

ल् + फ = ल्फ — गुल्फः ——— ——— ——— ———

स् + फ = स्फ — स्फटिकम् ——— ——— ——— ———

22. — + ब

द् + ब = द्ब — उद्बाहुः ——— ——— ——— ———

म् + ब = म्ब — लम्बः ——— ——— ——— ———

र् + ब = र्ब — दुर्बलः ——— ——— ——— ———

23. — + भ

ग् + भ = ग्भ — प्राग्भवनम् ——— ——— ——— ———

द् + भ = द्भ — सद्भावना ——— ——— ——— ———

ब् + भ = ब्भ — अब्भक्षः ——— ——— ——— ———

म् + भ = म्भ — स्तम्भः ——— ——— ——— ———

र् + भ = र्भ — अर्भकः ——— ——— ——— ———

ल् + भ = ल्भ — प्रगल्भः ——— ——— ——— ———

24. — + म

क् + म = क्म — रुक्मिणी ——— ——— ——— ———

च् + म = च्म — वच्मि ——— ——— ——— ———

ज् + म = ज्म — जन्म ——— ——— ——— ———

त् + म = त्म — आत्मा ——— ——— ——— ———

www.thearyasamaj.org

द् + म = द्म — पद्म ____ ____ ____ ____
ध् + म = ध्म — दध्मौ ____ ____ ____ ____
न् + म = न्म — तन्मात्रम् ____ ____ ____ ____
प् + म = प्म — पाप्मन् ____ ____ ____ ____
म् + म = म्म — मम्मटः ____ ____ ____ ____
र् + म = र्म — धर्मः ____ ____ ____ ____
ल् + म = ल्म — गुल्मम् ____ ____ ____ ____
श् + म = श्म — अश्म ____ ____ ____ ____
ष् + म = ष्म — ऊष्म ____ ____ ____ ____
स् + म = स्म — अस्मिता ____ ____ ____ ____
ह् + म = ह्म — ब्राह्मणः ____ ____ ____ ____

25. — + य

क् + य = क्य — वाक्यम् ____ ____ ____ ____
ख् + य = ख्य — आख्या ____ ____ ____ ____
ग् + य = ग्य — भाग्यम् ____ ____ ____ ____
घ् + य = घ्य — श्लाघ्यम् ____ ____ ____ ____
च् + य = च्य — वाच्यम् ____ ____ ____ ____
ज् + ज्य = ज्य — वाणिज्यम् ____ ____ ____ ____
ट् + य = ट्य — अकाट्यम् ____ ____ ____ ____
ठ् + य = ठ्य — पाठ्यम् ____ ____ ____ ____
ड् + य = ड्य — पीड्यमानम् ____ ____ ____ ____
ढ् + य = ढ्य — आढ्यम् ____ ____ ____ ____
ण् + य = ण्य — पण्यम् ____ ____ ____ ____
त् + य = त्य — सत्यम् ____ ____ ____ ____
थ् + य = थ्य — तथ्यम् ____ ____ ____ ____
द् + य = द्य — अद्य ____ ____ ____ ____
ध् + य = ध्य — बाध्यः ____ ____ ____ ____
न् + य = न्य — अन्यः ____ ____ ____ ____
प् + य = प्य — गोप्यम् ____ ____ ____ ____
भ् + य = भ्य — आरभ्य ____ ____ ____ ____

www.thearyasamaj.org

म् + य = म्य – रम्यम् ——— ——— ——— ———
य् + य = य्य – विगणय्य ——— ——— ——— ———
र् + य = र्य – कार्यम् ——— ——— ——— ———
ल् + य = ल्य – बाल्यम् ——— ——— ——— ———
व् + य = व्य – काव्यम् ——— ——— ——— ———
श् + य = श्य – अवश्यम् ——— ——— ——— ———
ष् + य = ष्य – प्रेष्यम् ——— ——— ——— ———
स् + य = स्य – औरस्यः ——— ——— ——— ———
ह् + य = ह्य – ऐतिह्यम् ——— ——— ——— ———

26. — + र

क् + र = क्र – चक्रम् ——— ——— ——— ———
ग् + र = ग्र – अग्रम् ——— ——— ——— ———
घ् + र = घ्र – व्याघ्रः ——— ——— ——— ———
छ् + र = छ्र – कृच्छ्रम् ——— ——— ——— ———
ज् + र = ज्र – वज्रम् ——— ——— ——— ———
ट् + र = ट्र – उष्ट्रः ——— ——— ——— ———
ड् + र = ड्र – ओड्रम् ——— ——— ——— ———
ढ् + र = ढ्र – मेढ्रकः ——— ——— ——— ———
त् + र = त्र – छत्रम् ——— ——— ——— ———
द् + र = द्र – निद्रा ——— ——— ——— ———
ध् + र = ध्र – गृध्रः ——— ——— ——— ———
प् + र = प्र – प्रथमः ——— ——— ——— ———
ब् + र = ब्र – ब्रह्म ——— ——— ——— ———
भ् + र = भ्र – शुभ्रः ——— ——— ——— ———
म् + र = म्र – आम्रम् ——— ——— ——— ———
व् + र = व्र – व्रणः ——— ——— ——— ———
श् + र = श्र – श्रमः ——— ——— ——— ———
स् + र = स्र – सहस्रम् ——— ——— ——— ———
स् + त् + र = स्त्र – वस्त्रम् ——— ——— ——— ———
ह् + र = ह्र – ह्रदः ——— ——— ——— ———

www.thearyasamaj.org

27. — + ल

क् + ल = क्ल — शुक्लः ____ ____ ____ ____

प् + ल = प्ल — प्लावनम् ____ ____ ____ ____

म् + ल = म्ल — आम्लम् ____ ____ ____ ____

श् + ल = श्ल — श्लाघ्यम् ____ ____ ____ ____

ह् + ल = ह्ल — आह्लादः ____ ____ ____ ____

28. — + व

क् + व = क्व — पक्वम् ____ ____ ____ ____

ज् + व = ज्व — ऋज्वी ____ ____ ____ ____

त् + व = त्व — सत्वरम् ____ ____ ____ ____

द् + व = द्व — द्वारम् ____ ____ ____ ____

ध् + व = ध्व — अध्वरः ____ ____ ____ ____

न् + व = न्व — सुधन्वा ____ ____ ____ ____

प् + व = प्व — प्वादिः ____ ____ ____ ____

र् + व = र्व — गर्वः ____ ____ ____ ____

ल् + व = ल्व — पल्वलम् ____ ____ ____ ____

श् + व = श्व — अश्वः ____ ____ ____ ____

ष् + व = ष्व — कुरुष्व ____ ____ ____ ____

स् + व = स्व — स्वकीयम् ____ ____ ____ ____

ह् + व = ह्व — गह्वरम् ____ ____ ____ ____

29. — + श

र् + श = र्श — अर्शः ____ ____ ____ ____

30. — + ष

क् + ष = क्ष — ईक्षणम् ____ ____ ____ ____

ट् + ष = ट्ष — षट्षष्टिः ____ ____ ____ ____

र् + ष = र्ष — हर्षः ____ ____ ____ ____

31. — + स

क् + स = क्स — वाक्सारः ____ ____ ____ ____

त् + स = त्स — उत्साहः ____ ____ ____ ____

प् + स = प्स — जुगुप्सा ____ ____ ____ ____

www.thearyasamaj.org

स् + स = स्स – दुस्सहः ——— ——— ——— ———

32. – + ह

र् + ह = र्ह – एतर्हि ——— ——— ——— ———

ल् + ह = ल्ह – विल्हणः ——— ——— ——— ———

अभ्यासः

उपरिलिखितेभ्यः शब्देभ्यः एकम् एकं शब्दम् अकारादिक्रमेण अधः लिखन्तु।
उपरिलिखित शब्दों में से एक एक शब्द अकारादि क्रम से नीचे लिखिए।
Write down the words one by one in alphabetical order taking it from the above.

क्रमः	शब्दः	क्रमः	शब्दः	क्रमः	शब्दः
अ	अङ्गुली	च	चन्दनम्	भ	भाग्यम्
आ		छ		म	
इ		ज		य	
ई		झ		र	
उ		त		ल	
ऊ		थ		व	
ऋ		द		श	
ए		ध		ष	
ऐ		न		स	
ओ		प		ह	
औ		फ		क्ष	
क		ब		त्र	
ख				ज्ञ	
ग					
घ					

www.thearyasamaj.org

अभ्यासः

उदाहरणानुगुणं वर्णान् पृथक्कुर्वन्तु।
उदाहरण के अनुसार वर्णों को अलग करके लिखिए।
Disjoin the letters as shown in the example.

१. पण्डितः = (प् + अ + ण् + ड् + इ + त् + अः)
२. मूर्खः =
३. तक्षकः =
४. रक्षकः =
५. वृक्षः =
६. कृष्णः =
७. रक्तः =
८. मण्डूकः =
९. कूर्मः =
१०. मत्स्यः =
११. क्रीडाङ्गणम् =
१२. कन्दुकः =
१३. प्रतिमा =
१४. वर्तुलम् =
१५. त्रिभुजम् =
१६. सङ्कलनम् =
१७. पलाण्डुः =
१८. लवङ्गः =
१९. कुण्डिका =
२०. भाण्डम् =
२१. ग्रन्थः =
२२. अङ्गुष्ठः =
२३. किङ्किणी =
२४. सीमन्तः =
२५. तन्त्रिणी =

www.thearyasamaj.org

अभ्यासः

पदसूचीतः पदानि चित्वा उदाहरणानुरूपं पूरयन्तु–

अ	अध्यापकः	अर्चकः	अन्धः	अजः	अश्वः
आ					
इ					
ई					
उ					
ऊ					
ऋ					
ॠ					
ए					
ऐ					
ओ					
औ					
अं					
अः					
क					
ख					
ग					
घ					
ङ					

www.thearyasamaj.org

च					
छ					
ज					
झ					
ञ					
ट					
ठ					
ड					
ढ					
ण					
त					
थ					
द					
ध					
न					
प					
फ					
ब					
भ					
म					
य					
ल					
व					
श					
ष					
स					
ह					

www.thearyasamaj.org

पदसूची

औषधम्	खनित्रम्	घटी	चन्द्रः	जलूका
डमरुः	उपाधानम्	अंशुः	ओघः	ऐरावतः
कटः	खञ्जः	एकम्	अध्यापकः	इक्षुः
अर्चकः	घटः	डयनम्	ऋषिः	इन्द्रधनुः
उपग्रहः	एकादशः	झरः	तक्षकः	औदार्यम्
पितॄणाम्	अजः	आपणः	अश्वः	आम्रम्
एला	ईहामृगः	ऊर्णा	ऐक्यम्	तल्पः
धनुः	ऐच्छत्	ओष्ठः	अंसः	कपिः
दर्वी	नकुलः	उपनेत्रम्	अन्धः	आकाशवाणी
झङ्कारः	पक्षः	बकः	ऊर्णनाभः	ओजः
टीका	बडिशम्	मण्डूकः	ऋजुः	एकोनविंशतिः
ईली	आम्रवृक्षः	डिण्डिमः	यज्ञः	ललाटम्
भ्रातॄणाम्	ऐतरेयः	धनम्	रक्षकः	बन्दी
इत्रम्	औषधसूचीः	खड्गः	चमसः	डिम्भः
औत्सुक्यम्	कण्ठः	एकविंशतिः	इष्टिका	इन्धनम्
अंशुमान्	आभरणम्	ऊर्ध्वम्	दात्रम्	झषः
दर्पणः	धरणी	पर्यङ्कः	ऐशानः	धनभाण्डम्
कर्णौ	ऋणम्	उद्यानम्	ईशः	ऋतुः
टिप्पणी	ओदनम्	चषकः	झटिति	जनः
औन्नत्यम्	छद्मुखः	खगः	मातॄणाम्	प्रशास्तॄणाम्

www.thearyasamaj.org

तडागः	खल्वाटः	छदिः	उष्ट्रः	अंशुकम्
ऋषभः	टङ्कः	ईर्ष्या	जलपातः	कमलम्
घण्टा	घटीयन्त्रम्	ओघः	ऊरुः	ओड्रः
अंशः	ऊरुकम्	गगनम्	छलम्	टङ्कणयन्त्रम्
छत्राकः	चलचित्रम्	डुण्डुभः	ढक्का	झञ्झावातः
थूत्कारः	मत्स्यः	तन्तुवायः	रजकः	यष्टिक्रीडा
शशः	फणा	शय्या	भल्लातकः	गगनयात्रिकः
दन्ताः	रथः	समुद्रः	रङ्गवल्ली	फाल्गुनी
वधूः	लवङ्गः	बन्धः	षट्	हस्तः
लवित्रम्	बर्हम्	सर्पः	मधुमक्षिका	भद्रः
वनम्	घरट्टः	पक्षी	जम्बीरम्	धमनी
शङ्खः	गदा	षडाननः	दुन्दुभिः	सरोवरः
तरङ्गः	बन्दी	सङ्गीतम्	दन्तकूर्चः	षट्कोणः
ढामरा	फलकम्	यज्ञः	हस्तिपकः	भटः
शलभः	लघुः	यज्ञकुण्डः	फलम्	हरिणः
ढौलः	रज्जुः	ढुण्ढी	मयूरः	वक्षःस्थलम्
जलम्	षष्टिः	सर्पः	ललाटम्	सङ्गीतम्
उर्म्यम्	वणिक्	शकटः	यवः	षड्विंशतिः
नटः	मत्कुणः	संदंशिका	षट्कोणः	भङ्गुरः
चरणौ	पत्रम्	फालः	भल्लूकः	गर्दभः
नर्तकी	नदी	पक्ष्म	हलम्	नयनम्
लशुनम्				

www.thearyasamaj.org

संख्याभ्यासः

अक्षरैः लिखितां संख्यां रिक्तस्थानेषु पुनः पुनः लिखन्तु-

यथा–

एकम्	१	एकम्	एकम्	एकम्	एकम्	एकम्	एकम्
द्वे	२	____	____	____	____	____	____
त्रीणि	३	____	____	____	____	____	____
चत्वारि	४	____	____	____	____	____	____
पञ्च	५	____	____	____	____	____	____
षट्	६	____	____	____	____	____	____
सप्त	७	____	____	____	____	____	____
अष्ट	८	____	____	____	____	____	____
नव	९	____	____	____	____	____	____
दश	१०	____	____	____	____	____	____
एकादश	११	____	____	____	____	____	____
द्वादश	१२	____	____	____	____	____	____
त्रयोदश	१३	____	____	____	____	____	____
चतुर्दश	१४	____	____	____	____	____	____
पञ्चदश	१५	____	____	____	____	____	____
षोडश	१६	____	____	____	____	____	____
सप्तदश	१७	____	____	____	____	____	____
अष्टादश	१८	____	____	____	____	____	____
एकोनविंशतिः	१९	____	____	____	____	____	____
विंशतिः	२०	____	____	____	____	____	____
त्रिंशत्	३०	____	____	____	____	____	____
पञ्चत्रिंशत्	३५	____	____	____	____	____	____

www.thearyasamaj.org

चत्वारिंशत्	४०	____	____	____	____	____	____
पञ्चचत्वारिंशत्	४५	____	____	____	____	____	____
पञ्चाशत्	५०	____	____	____	____	____	____
पञ्चपञ्चाशत्	५५	____	____	____	____	____	____
षष्टिः	६०	____	____	____	____	____	____
पञ्चषष्टिः	६५	____	____	____	____	____	____
सप्ततिः	७०	____	____	____	____	____	____
पञ्चसप्ततिः	७५	____	____	____	____	____	____
अशीतिः	८०	____	____	____	____	____	____
पञ्चाशीतिः	८५	____	____	____	____	____	____
नवतिः	९०	____	____	____	____	____	____
पञ्चनवतिः	९५	____	____	____	____	____	____
शतम्	१००	____	____	____	____	____	____

www.thearyasamaj.org

शब्दलेखनाभ्यासः

शब्दान् दृष्ट्वा लिखन्तु–

ब्रह्मा	व्याघ्रः	राष्ट्रम्	श्रुत्वा	उक्त्वा
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

प्राप्तिः	त्यक्त्वा	उष्ट्रः	गच्छ	त्रस्तः
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

जिह्वा	स्वस्ति	ग्रन्थः	अङ्गम्	बङ्गः
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

www.thearyasamaj.org

अप्सराः	उच्छ्वासः	अद्वैतम्	विद्वत्त्वम्
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

ब्राह्मणः	अगस्त्यः	महात्मा	संस्कृतिः
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

दुष्करम्	प्राप्तव्यम्	न्याय्यम्	उद्वाहुः
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

www.thearyasamaj.org

शरच्चन्द्रः	अग्निहोत्रम्	भट्टिकाव्यम्
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

ब्रह्मसिद्धिः	पश्चात्तापः	मरुद्यानम्
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

सत्याभ्यासः	विद्वद्गोष्ठी	धार्तराष्ट्रः
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

www.thearyasamaj.org

सर्वाङ्गीणोद्धारः	अन्योन्याश्रयः

अन्योन्यप्रयत्नः	कृष्णस्थानम्

त्रिचत्वारिंशत्	चतुष्पञ्चाशत्

www.thearyasamaj.org

वाक्यलेखनाभ्यासः

लिखितं वाक्यं पुनः लिखन्तु –

उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम्।

अङ्गीकृतं सुकृतिनः परिपालयन्ति।

www.thearyasamaj.org

परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनम्।

तमसो मा ज्योतिर्गमय।

www.thearyasamaj.org

परोपकाराय सतां विभूतयः।

वर्तमानेषु कालेषु प्रवर्तन्ते विचक्षणाः।

www.thearyasamaj.org

सत्यं शिवं सुन्दरम्।

सत्यं वद, धर्मं चर।

www.thearyasamaj.org

शरीरम् आद्यं खलु धर्मसाधनम्।

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम्।

www.thearyasamaj.org

Teach Yourself Samskrit

पञ्चमी दीक्षा
व्युत्पादिनी

चतुर्थी दीक्षा
काव्यावगाहनी

तृतीया दीक्षा
काव्यावतरणी

द्वितीया दीक्षा
व्यवहारावगाहनी

प्रथमा दीक्षा
व्यवहारावतरणी

संस्कृत स्वाध्यायः

राष्ट्रिय संस्कृत संस्थानम्
नव देहली